

Manifest pentru Psihologie ca știință deschisă

Ce este „știința deschisă”?

Știința deschisă (“open science”) e o mișcare modernă legată de cercetarea științifică, care accentuează accesul liber (nu doar al cercetătorilor, ci al întregii societăți) și încrederea în informația științifică. Este o mișcare academică dedicată principiilor și comportamentelor necesare pentru a face cercetarea transparentă, credibilă, reproductibilă și accesibilă publicului larg.

Informația științifică este definită atât prin prisma rezultatelor științifice (“cunoștințe științifice”), cât și prin prisma pașilor făcuți pentru a ajunge la acele rezultate (“proces științific”). În consecință, această paradigmă accentuează responsabilitatea cercetătorilor de a face publice nu doar rezultatele muncii lor ci, de asemenea, ingredientele utilizate pentru a obține acele rezultate (de exemplu, date, sintaxe de analiză statistică, materiale utilizate pentru a produce acele date, etc.).

Care sunt elementele științei deschise?

Ecosistemul “științei deschise” cuprinde o multitudine de instanțe, care au impact diferit în cercetare și în societate, cum ar fi: accesul deschis la rezultatele produse de știință (“open access”), recenzările deschise pentru cercetare (“open peer review”), accesul deschis la datele brute produse de demersurile de cercetare (“open research data”), accesul la materialele folosite (“open materials”), colaborarea deschisă (“open collaboration”), preînregistrarea studiilor, acceptarea în principiu a articolelor de cercetare înainte ca ele să includă datele colectate și implicit rezultatele (“registered reports” sau “rapoarte înregistrate”), etc.

De ce abordarea de tip știința deschisă este utilă pentru știință și pentru oamenii de știință?

Aceste instanțe s-au dezvoltat din probleme diferite ale științei moderne și din nevoi diferite, presupunând activități și obligații diferite din partea cercetătorilor. Implementarea elementelor științei deschise, adică a uneia sau alteia dintre aceste instanțe, presupune o modificare a felului în care facem știință astăzi. Astfel, fiecare modificare este utilă pentru știință, în general, pentru societate, dar și pentru fiecare cercetător în parte.

Abordarea de tip știința deschisă aplicată în Psihologie ne permite să beneficiem de descoperirile științifice actuale, mărește eficiența și calitatea cercetării, permite o extindere a inovației, are potențialul de a crește încrederea în rezultatele obținute și în procesul care a dus la obținerea lor și intensifică colaborarea. Accesul sporit la publicații și reviste poate reduce duplicarea cercetării, precum și costul creării și reutilizării datelor.

Unde și de ce a fost generat Manifestul pentru Psihologie ca știință deschisă?

În perioada 10-13 aprilie 2023 a avut loc la Timișoara cea de-a 5-a ediție a Conferinței **Smart Diaspora. Diaspora în învățământ superior, știință, inovare și antreprenariat**. Workshopul de Psihologie a fost dedicat aspectelor legate de știința deschisă având tema: *Psihologia și știința deschisă într-o societate rezilientă. O nouă cultură a cercetării și implicații pentru o carieră în cercetare*. De-a lungul a 4 zile, 31 de cercetători români (dintre care 11 din diaspora), precum și audiența, au dezbătut aceste aspecte, subliniind importanța aderării la mișcarea "Open science" în cercetarea produsă în domeniul Psihologie, în România.

Scopul acestui manifest este de a recomanda cercetătorilor din România, în general, și din domeniul Psihologiei, în special, să adere la principiile și practicile Open Science. În mod specific, facem următoarele recomandări pentru actualii și viitorii cercetători, precum și pentru finanțatorii și administratorii cercetării din România.

Recomandăm colegilor din mediul academic să includă în predarea disciplinelor 'Metodologia Cercetării' și 'Statistică și Analiza Datelor', temele legate de știința deschisă, cum ar fi: înțelegerea științei deschise, acces deschis, date deschise, materiale și cod, analize reproductibile, preînregistrare și rapoarte înregistrate, cercetare de replicare.

Recomandăm școlilor doctorale să predea în mod activ principiile științei deschise către doctoranzi, cercetătorii de mâine, pentru a-i forma în această direcție modernă. Propunem, de asemenea, școlilor doctorale să implementeze aceste recomandări cu necesitate pentru cercetările de impact, astfel încât cercetările cuprinse în tezele doctorale (care sunt cercetări realizate cu fonduri publice) să respecte cel puțin principiile de "open materials", "open data" și "open access". Formarea doctoranzilor în aceasta direcție trebuie să fie implementată de cadre didactice cu o înțelegere nuanțată a principiilor științei deschise, luând în considerare atât cerințele de transparentă a cercetării, cât și cele care țin de menținerea totală a confidențialității datelor participanților la cercetare, conform principiilor etice de cercetare.

Recomandăm finanțatorilor cercetării românești să ceară explicit ca, cercetările rezultate din fondurile lor (în special cele bazate pe fonduri publice) să adere la principiile ale științei deschise (cel puțin principiul "open access").

Recomandăm colegilor aflați în poziții administrative să ceară activ colegilor care produc cercetare să respecte aceste principii și să introducă principiile științei deschise între obligațiile administrative formale și prevederile codurilor etice. De asemenea, recomandăm să introducă aceste principii între criteriile de evaluare a calității cercetării, utilizate în situații de angajare și promovare.

Semnături:

Dragoș Iliescu, Dr., Universitatea București (Inițiator)

Delia Virgă, Dr. Universitatea de Vest din Timișoara (Inițiator)

În ordine alfabetică:

Adela Isvoranu, Ph. D., National University of Singapore

Alin Gavreliuc, Dr., Universitatea de Vest din Timișoara

Alexandra Voinescu, Ph. D. University of Bath, UK

Ana-Maria Bliuc, Ph. D., Universitatea Dundee, UK

Anca Dobrean, Dr., Universitatea "Babes-Bolyai", Cluj-Napoca

Andreea Butucescu, Dr., Universitatea București

Andrei Rusu, Dr., Universitatea de Vest din Timișoara

Cornelia Măirean, Dr., Universitatea "A.I. Cuza" Iasi

Cătălina Bunghez, Drd., Universitatea de Vest din Timișoara

Florin Alin Sava, Dr., Universitatea de Vest din Timișoara

Gabriela Jiga-Boy, Ph.D., Swansea University

Grigore Havârneanu, Ph. D., Paris Security Division International Union of Railways

Ioana Latu, Ph. D., Queen's University

Irina Macsinga, Dr., Universitatea de Vest din Timișoara

Laurențiu Maricuțoiu, Dr., Universitatea de Vest din Timișoara

Loredana Diaconu-Gherasim, Dr., Universitatea "A.I. Cuza" Iasi

Luca Tisu, Dr., Universitatea de Vest din Timișoara

Maria Nicoleta Turliuc, Dr., Universitatea "A.I. Cuza" Iasi

Mihai Constantin, Ph.D. student, University of Tilburg

Mioara Cristea, Ph. D., Heriot-Watt University

Silviu Matu, Dr., Universitatea "Babes-Bolyai", Cluj-Napoca

Ștefan Marian, Drd., Universitatea de Vest din Timișoara

Tudor Popescu, Ph. D., University of Padova

Victoria Gonța, Dr., "Ion Creanga" State Pedagogical University from Chisinau

Zselyke Pap, Dr., Universitatea de Vest din Timișoara